

PATIRTIS

Sukvietė į adventinius žemaitiškus „pasėrokavėmus“

Jau įsibėgėjo ir kalendorinė žiema. Diena vis anksčiau merkiasi, tamsus vakaras ilgėja, o vėjais užaujanti naktis gilėja. Apmirė ne tik gamta, advento rimtyje susikaupė ir žmogus, nekantriai laukiantis kalėdinio džiaugsmo. Tokios mintys smelkėsi popietėje „Žemaitėškė advėntėne pasėrokavėma“, kurią inicijavo ir organizavo Kretingos muziejininkės Nijolė Vasiliauskienė ir Roma Luotienė.

Šventinis renginys neatsitiktinai pradėtas muziejaus Etnografijos ekspozicijoje „Saulės ratu“. Norėta priminti, kad mūsų protėviai dar gilioje senovėje ne tik gerbė ir mylėjo žemę, vadino ją Motinėle, bet netgi aukojo jai ir aukas. Tai darydavo pradėdami ir baigdami įvairiausių žemdirbystės darbų.

Ne mažiau šventa buvo ir Saulė. Į ją iš pagarbos net pirštu žmonės drovėdavosi rodyti. Saulė buvo ne tik šviesos ir šilumos skleidėja, bet ir gyvybės saugotoja. Todėl anais laikais, kai gamtos pasaulis žmogui buvo nepažįstamas, Saulėsėjimas į tamsą, kritimas į nebūtį, į mirusiųjų pasaulį, sukeldavo baimės jausmus. Buvo tikima, kad tuo metu patamsiais slankiojančios įvairios dvasios, galinčios pakenkti žmonėms bei jų darbams. Buvo vengiama dirbti kai kuriuos darbus, pavyzdžiui, moterys nepylė pagalvių, kad varnos žąsiukų neišnešiotų, nekirpo avių. Ir vyrai ne visus darbus galėjo dirbti: nevirto botagų, nevažiavo į mišką kirsti medžių statybai ar malkoms. Kitaip – ateinančiais metais miškas nuskursiąs, neaugsiąs, o ne laiku nukirstos malkos galinčios sukelti gaisrą, sudeginti namus. Ir trankių šokių žmonės nešokdavo. Žiemos sąstingyje naujo laiko viltingai laukdavo su pamąstymais ir tyliu džiugesiu.

Laukdami saulės sugrįžimo žmonės senovėje atlikdavo įvairias apeigas, kurios padėtų saulei kovoti su tamsa, sugrįžti į esamą pasaulio tvarką. Kokios jos buvo, sunku pasakyti, jų atgarsių randa ma advento-kalėdinėse dainose, žaidimuose, rateliuose.

Muziejaus surengtoje adventinėje popietėje daug laiko skirta meninei programai, kurią parodė

Žemaitiškai „pasėrokavė“ sukviesti kūrėjai pasodinti prie adventinio stalo, advento prasmę, tradicijas, papročius priminė muziejininkės Roma Luotienė ir Nijolė Vasiliauskienė.

Gintauto Maciaus nuotr.

Adventinę programą parodė Kurmaičių pradinės mokyklos ugdytiniai – „Žemaitoka muziejienoka“, vadovaujami mokytojų Inos Česnavičienės, Dalios Petrikienės ir Janinos Kripienės.

Kurmaičių pradinės mokyklos ugdytiniai – „Žemaitoka muziejienoka“, vadovaujami mokytojų Inos Česnavičienės, Dalios Petrikienės ir Janinos Kripienės. Ją pajavairino renginio vedėjų R. Luotienės ir N. Vasiliauskienės žemaitiški „pasėrokavėma“ apie adventą, jo kilmę, prasmę, papročius.

O kalbai pakrypus apie eglu-

tes, puošni žaliaskarė įžiebta ir čia. Natūralių spalvotų žvakučių uždegta tiek, kiek pakviesta svečių kūrėjų, rašančių žemaitiškai. Buvo prisiminta kalėdinės eglutės puošyba, pasidžiaugta, kad muziejininkų eglutė buvo papuošta natūraliai ir išradiniais: ant jos puikuojasi obuoliukai, saldainiai, spalvoto popieriaus pynės, riešu-

tai. Skambėjo svečių deklamuojamos žemaitiškos adventinės eilės, oratorinės kalbos.

Paskui renginys persikėlė į Tradicinių amatų centrą. Čia kūrėjai susitiko su garsiąja Kretingos krašto duonos kepėja Vida Viskontiene. Jos nuoširdus ir šiltas žodis apie kasdienę duoną paskatino dar labiau branginti senolių

papročius, tęsti jų tradicijas. Iškepti duonos buvome pakviesti ir mes. Užsirišę prijuostes minkėme bemielių tešlą, lipdėme įvairių formų duonos kepaliukus – pagrandukus ir, uždėję ant ližės, šovėme į įkaitintą „pečių“. Kol mūsų bandelės kepė, susėdę prie šventinio stalo tęsėme pokalbį apie adventą, skaitėme šmaikščius žemaitiškus tekstus. O tie „ožkėitiejė“ žemaičiai, geriausiai išsaugoję savo prigimtą kalbą, buvo vydmantiškiai Nijolė ir Rimantas Rimkai, rūdaitiškės Milda Viluckienė ir Gražina Katkuvienė, salantiškė Daiva Stonkuvienė, kretingiškieji Juzefa Jucienė, Zinaida Reikaitė-Pilkauskienė, Virginija Urnikienė, Adolfas Viluckis bei šių eilučių autorius Juozas Maksvytis iš Grūšlaukės.

Išradinga adventinė popietė baigta senovinių valgių „kaštavojimu“. Pasigardžiuodami skanavome kleckynę su mirkalu, bemielių adventinę duonelę, atsigėrėme ąžuolo gilių kavos.

Primirštas senovines tradicijas puoselėjančios muziejininkės buvo tokios geros ir dosnios, kad dar ir namiškiams įdavė parvežti adventinių lauktuvių – bandelių. Ne tuščiomis namo grįžo ir „Žemaitoka muziejienoka“. Jie savo kalėdines eglutes papuošė įvairiaspalvėmis vaškinėmis žvakelėmis, kurias išsilieti išmokė R. Luotienė.

Popietė ne tik suartinė didelius ir mažus jos dalyvius, bet ir įkvėpė šviesių pamąstymų, jog tik bendraudami, dalindamiesi gerumu išsaugosime ir perduosime vieni kitiems mūsų senolių tradicijas ir papročius.

Juozas MAKSVYTIS